

Oksana Osadcha, Ph.D. in Political Sciences.

PRIORITIES OF UKRAINE'S PARTNERSHIP WITH THE UNITED STATES IN THE CONTEXT OF STRENGTHENING THE DEFENSE CAPABILITIES OF UKRAINE

Abstract. *In the article the current priorities of the strategic partnership between Ukraine and the United States of America in the field of security and defense are analysed within the context of a hybrid war conducted by the Russian Federation against Ukraine. The author focuses on the main provisions of U.S. security policy covered in the updated versions of strategic documents adopted in 2015, such as U.S. National Security Strategy and Military Security Strategy. A vision of the key areas in which the Ukrainian-American cooperation is to be developed in order to respond to the modern security challenges is outlined. A necessity of the strengthening of the strategic partnership instruments with the USA is underlined, taking into account the priority of the development of network security guarantees for Ukraine. Various aspects of the U.S. military assistance to Ukraine are presented. It is emphasized that U.S. assistance to support reforms in Ukraine's security and defence sector has been significantly increased after the annexation of Crimea by Russia and following security crisis in the Eastern regions of Ukraine. Thus, some new content to fill in the framework of Ukrainian-American relations should be suggested, according to the author. These proposals may cover various areas of military and defence cooperation. The experience of widening the format of the bilateral U.S.-Ukrainian Coordination Commission into the Multinational Joint Commission is used as an illustration of the possible approach of establishing new security partnership networks as an effective tool for support of security and defence sector reform in Ukraine.*

Keywords: *Strategic USA–Ukraine Partnership, national security, hybrid warfare, defense capabilities.*

УДК 94[73:(47+57)]: 327: 930.1

<http://doi.org/10.17721/2521-1706.2016.02.92-98>

Сергій Пронь,
доктор історичних наук, професор,
Київський національний університет
культури і мистецтв,
Миколаївська філія

СТИЛЬ УПРАВЛІННЯ ПРЕЗИДЕНТА ДЖОНА КЕННЕДІ: БАЖАНІ УРОКИ ДЛЯ СУЧАСНОЇ УКРАЇНИ

Анотація. *У статті аналізується «стиль управління», кадрова, освітянська, дипломатична політика президента США Дж. Ф. Кеннеді. Автор проводить паралелі та веде мову про необхідність використання позитивного американського досвіду сьогоденною Україною, фактично, підіймаються питання шансу і можливостей української влади.*

Автор у своїй публікації відзначає, що нові євроінтеграційні рубежі сучасної України, внутрішня і зовнішня тактика й стратегія українського істеблішменту, методи виходу з кризи 2014–2016 років за допомогою Світового банку, Міжнародного валютного фонду, американських, британських, канадських, німецьких, японських, китайських та кредитів інших країн-донорів; спроби і намагання масштабного реформування, наслідки люстраційних процесів і вибіркова боротьба з корупцією багато в чому визначають актуальність й новизну піднятої проблеми. Метою статті є вивчення американського досвіду соціології управління за президентства Джона Кеннеді, задля того щоб взяти його на озброєння та, по-можливості, застосувати в трансформаційних процесах України, заради її європейської майбутньої перспективи й подальшої долі як повноцінного і шанованого актора міжнародного співтовариства.

Ключові слова: *США, Україна, Кеннеді, стиль управління, досвід, реформування.*

Минуле ХХ століття увійшло до всесвітньої історії як «американська доба», бо, за ствердженням авторів книги «Асиметрія міжнародних відносин», «траєкторія руху американської нації... виявилася найбільш різною і найбільш успішною: від по суті другорядної, напівпровінційної держави початку століття до єдиної наддержави, «центру світової спільноти», наймогутнішої й найбільш динамічної економіки – у його кінці. Безумовно, це – заслуга американського народу і його керівників...» [1, с. 323].

Особливе місце серед керманів Сполучених Штатів займає Джон Фіцджеральд Кеннеді (1917–1963 рр.). Ставитися до Президента США 1961–1963 років Джона Кеннеді можна по-різному, як і різняться його особисті характеристики. «The Hutchinson Pocket Encyclopedia» (Oxford) констатує: «35-й президент США, демократ, перший католик і наймолодший президент» [2, с. 245]. У відомому свого часу енциклопедичному словникові «Сучасні Сполучені Штати Америки» під прізвиськом «Кеннеді» ви не знайдете президента США – Джона Фіцджеральда (Джека), а політичного діяча, сенатора Едварда Мура Кеннеді, який виступав проти «внутрішньої і зовнішньої політики адміністрацій Ніксона, Форда, Картера та Рейгана» [3, с. 493]. Яскравий приклад підміни історії політикою.

Популярний на Україні навчальний посібник «Всесвітня історія», серед авторів якого д.і.н., професор Б.М. Гончар, засвідчує об'єктивно, реалістично й правдиво наступне: «Його (Джона Кеннеді – С. П.) перемога привела до активізації реформаторської діяльності, названої програмою «нових рубежів». Це була програма стимулювання економічного зростання за рахунок значних капіталовкладень у науково-технічний прогрес, освіту, в підвищення кваліфікації робочої сили, зростання рівня зайнятості населення. Підвищення економічного, наукового, технологічного потенціалу країни, зростання добробуту населення повинні були вивести США на «нові рубежі» як лідера вільного світу» [4, с. 531].

«Нові євроінтеграційні рубежі» сьогоденної України, внутрішня і зовнішня тактика й стратегія українського керівництва, «методи виходу з кризи» 2014–2016 років за допомогою Світового банку (Міжнародний банк реконструкції та розвитку), Міжнародного валютного фонду; американських, англійських, канадських, німецьких, японських, китайських... кредитів; спроб і намагань масштабного реформування, наслідки люстраційних процесів і вибіркова боротьба з корупцією багато в чому пояснюють актуальність й новизну піднятої проблеми. Мета статті – не з позиції критики сучасної української дійсності, а виключно, - використовуючи американський досвід соціології управління у президентство Джона Кеннеді, взяти на озброєння та, по-можливості, застосувати в трансформаційних процесах України, заради її, сподіваюсь, квітучої, могутньої, європейської майбутньої перспективи й подальшої долі як повноцінного і шанованого актора міжнародного співтовариства.

Безумовно, така важлива й, після трагічних даллаських подій п'ятниці 22 листопада 1963 р., протирічна, загадкова, заплутана проблема була неодноразово предметом наукових історично-політологічних досліджень. Достатньо перерахувати прізвиська таких відомих вчених як Донован Д., Ласкі В., Шлезінгер А., Соренсен Т., Сідей Х., Бішон Д., Бродер Д., Коскофф Д., Валенті Д. (США); Громико А. А., Кокошин А. А., Арбатов Г. А., Сівачьов М. В., Язьков Є. Ф., Яковлев М. М., Лан В. І., Іванян Е. А., Млечин Л. М., Протопопов А. С. (Росія); Гончар Б. М., Камінський Є. Є., Губерський Л. В.,

Віднянський С. В., Циватий В. Г., Гарань О. В., Перепелиця Г. М., Кременюк В. О. (Україна). Але у запропонованому автором статті аспекті, враховуючи паралелі американського досвіду реформування 1960-х років та сучасну українську дійсність, розглядається й подається вперше.

Інавгураційну промову 20 січня 1961 р. у Вашингтоні 35-й президент США Д. Ф. Кеннеді завершив красномовним закликком: «Не запитуйте, що країна зробить для вас – краще спитайте себе, що зробите для неї ви» [5, р. 806]. Упродовж закороткого президентства Кеннеді «завдяки своїй принадливості, дотепності та елегантності здобув велику популярність, ставши взірцем для наступної генерації політиків» [6, с. 305].

«Стиль Кеннеді», який був вперше продемонстрований Д. Кеннеді 15 липня 1960 р. у Лос-Анджелесі, полягав, насамперед, у появі проведеному ним самим «новому кордону», – кордон «непізнаних можливостей й шляхів, кордоні... надій та небезпек. Кордон... – це низка викликів.» [7, с. 140].

Проаналізуємо та розберемося із «стилем Кеннеді», звернувши, в першу чергу, увагу на початкові методи управління, формування команди та найголовніші завдання у зовнішній і внутрішній політиці президента (нагадаю, що повноваження Президента виписані та регламентуються статтею II, розділи 1-4 Конституції США 1789 р. й відповідними поправками 1804, 1868, 1930, 1951, 1964, 1967 років) [8, с. 140-143; 149-157].

«Мені потрібно міністерство талантів», – неодноразово підкреслював Д. Кеннеді. «Полювання за талантами» очолив «мозоковий трест», до якого входили професор економіки Гарвардського університету Джон Гелбрайт, професор історії Гарвардського університету Артур Шлезінгер, професори-«міжнародники» Теодор Соренсен, Макджордж Банді (був деканом професорського складу Гарвардського університету), професор-політолог Принстонського університету Джордж Кеннан та інші. Перш за все, до «команди президента» увійшли перевірені та віддані йому люди – О. Фрімен (міністр сільського господарства) – лейтенант, отримав порання в джунглях Бугенвіля; А. Гольдберг (міністр праці) – колишній майор розвідки. По-друге, службовці, що мали досвід державної праці, – колишній губернатор штату Коннектікут А. Рібкофф (міністр охорони здоров'я, освіти та соціального забезпечення. На Україні вже давно «визріла» проблема об'єднання трьох цих міністерств.); губернатор штату Північна Кароліна Л. Ходжек стає міністром торгівлі; губернатор штату Арізона С. Юдел отримує посаду міністра внутрішніх справ; колишній губернатор штату Мічіган М. Уіл'ямс призначається помічником державного секретаря [9, с. 129]. По-третє, люди, які отримали надійну рекомендацію впливових представників державно-фінансових кіл Америки, наприклад, Дуглас Діллон (міністр фінансів) та Дін Раск (державний секретар) «підстрахувалися» клопотанням сімейства Рокфеллерів [10, с. 138-139]. Міністр оборони Роберт Макнамара був виразником інтересів ділової верхівки Уолл-стріту та у минулому був президентом «Форд мотор компанії».

На нашу думку американський досвід кадрової політики початку 1960-х років сьогоденним урядом України використаний достатньо вдало. Про це свідчить діяльність міністра фінансів Наталії Енн Ярьсько («американська школа»); міністра охорони здоров'я Олександра (Сандро) Квіташвілі (Грузія); міністра економіки Айвараса Абрамавічуса (Литва), голови національної поліції Хатії Деканоїдзе

(Грузія). Особливо успішним, тактично вірним і перспективним кроком президента П. О. Порошенка щодо майбутньої української держави вважаю призначення губернатором Одеської області экс-президента Грузії М. Саакашвілі.

Щоправда, заради об'єктивності, зауважу, що не зовсім зрозумів характеристику, надану прем'єр-міністром Арсенієм Яценюком у 2014 році кабінету міністрів як «урядові-камікадзе». Якщо прем'єр, знаючи переклад слова, мав на увазі «божественний вітер», що змете ворогів України, як у 1281 році тайфун-камікадзе знищив флот монгольського володаря Китаю Хубілая, який намагався захопити і підкорити Японію [11, с. 518], це – одна справа. Якщо пан Яценюк, прямо розуміючи «камікадзе» як «загони особливого призначення із смертників» (до речі, якщо у нападі на Пьорл-Харбар 7 грудня 1941 р. приймали участь 15 смертників, то в операції біля о. Лейте на Філіппінах 17 жовтня-15 грудня 1944 р. їх було більше 3000) [12, с. 141], то це порівняння є абсолютно недоречним, скоріше – емоційним. Є раціональне зерно у словах нардепа Ю. Луценка, коли у своєму виступі на засідання Верховної Ради 16 лютого 2016 р. він підкреслив: «Назвалися камікадзе – дійте за призначенням».

Завершуючи аналіз перших кадрових змін Дж. Кеннеді, необхідно акцентувати на тому, що порівняно з адміністрацією Д. Ейзенхауера, в якій були 42% – бізнесмени, 6% – з університетів; з перших 200 людей, призначених президентом Кеннеді на найвищі посади, майже 50% прийшли з державного апарату, 18% – університетська професура, 6% – з ділових кіл [13, с. 155].

Критеріями підбору кадрів, за вимогами «мозокового тресту» Джона Кеннеді, були: розсудливість, чесність, здатність працювати в колективі, відданість ідеям президента, твердість (думаю, краще підійшло б – порядність і рішучість. – С. П.).

Вкрай важливою ланкою у планах Президента Кеннеді була освіта. Саме з початку 1960-х років, власно кажучи, вперше за всю історії США, федеральний уряд почав серйозно і предметно займатися поліпшенням середньої та вищої освіти. Кеннеді ще за часів сенаторства пам'ятав і постійно наводив соромну статистику: тільки 6 із 10-ти учнів 5-го класу закінчують середню школу; тільки 9 із 16 випускників школи йдуть до коледжів; 71% американців бажали б, щоб їх діти отримали вищу освіту, але тільки 51% міг матеріально собі це дозволити.

З величезними перешкодами президентові вдалося у 1963 р. провести закон про вищу освіту, за яким у 5-річний термін передбачалося асигнування на більшу суму, ніж за попередні 100 (!) років; планувалося щорічне будівництво 25-30 нових коледжів; забезпечення навчальними приміщеннями декілька сотен тисяч студентів; збільшення кількості бібліотек та їх фондів. Правда, у конгресі постійно «викреслювалася» пропозиція щодо забезпечення студентів стипендіями, але Кеннеді йшов на різного роду «поступки» й домагався свого – кошти виділялися через спеціальні програми, що включалися в американське законодавство з різних економічних питань. Президент Дж. Кеннеді постійно нагадував, що «наш прогрес як нації не може обігнати прогресу освіти. Освіта – це не самоціль, а засіб посилення Сполучених Штатів (курсив автора – С. П.). Ми не можемо підтримувати нашу промислову, військову, наукову й соціальну могутність, не маючи добре освічених громадян» [14, с. 206-207].

Наприкінці, не міг, як історик-міжнародник, не торкнутися зовнішньої політики США початку 1960-х років у контексті сьогоденної України. В зв'язку з

цим наведу декілька моментів відносно зовнішньополітичної тактики і стратегії Дж. Кеннеді.

У перший рік свого президентства Д. Ф. Кеннеді багаторазово повторював: «Внутрішня політика може привести нас до поразки, зовнішня – до смерті». Мені здається, для сьогоденної України навпаки, – «зовнішня політика може привести до поразки, внутрішня – до смерті». Від вдалої, конкретної, практично – дієвої внутрішньої політики буде прямо залежати зовнішня політика. Пригадується «китайський досвід» управління країною, коли у доповіді Генсекретаря ЦК КПК Чжао Цзіяна на XIII з'їзді (25 жовтня – 1 листопада 1987 р.) 87 сторінок із 90 було присвячено внутрішній політиці Китаю, а лише 3 сторінки – зовнішній політиці [15, с. 59]. Підводячи умовну риску щодо використання китайського досвіду управління, в тому числі й стосовно боротьби з корупцією, зауважу, що заслуга в цій справі Ден Сяопіна полягала саме у забороні просуватися представникам бізнесу у владу, він, по великому рахунку, «не дозволив об'єднати» економіку й політику [16, с. 91].

Навіть враховуючи військову загрозу, воєнні дії з боку Російської Федерації вважаю, що дипломатична діяльність Президента України вдала, перспективна та, в кінцевому рахунку, неодмінно буде переможною. Як знову не повернутися до слів інавгураційної промови Дж. Кеннеді, коли він заявив: «Давайте ніколи не будемо вести переговори зі страху, але давайте ніколи не боятися переговорів» [17, с. 113-114]. Хоча й складно, не завжди вдало, але українсько-російські перемовини у Мінську тривають. Дипломатичні позитивні зрушення та рішучі кроки України у Раді Безпеки, щодо інтеграції в Європу, серед міжнародного співтовариства ООН стали реальністю, фактом.

Підкреслюючи зовнішньополітичні надбання Дж. Кеннеді російський вчений А. С. Протопопов пише: «Саме при ньому дипломатичні методи у зовнішньополітичній програмі почали використовуватися значно більше, ніж раніше» [18, с. 308]. Ці слова можна повністю віднести до діяльності у міжнародних справах, дипломатії українського президента П. О. Порошенка.

Свого часу відомий італійський політик, письменник Ніколо Макіавеллі (1469–1527 рр.) казав: «Держава, яка звільнилася, зразу ж знаходить партію своїх ворогів, але не партію друзів» [19, с. 163]. Не коментуючи філософію Макіавеллі, ім'я якого стало синонімом хитрого і цинічного державного діяча, дуже важко і небезпечно (з огляду тактичного прогнозування) упевнено стверджувати, які країни світу належать сьогодні до «партії друзів» України, а які до «партії ворогів». Як це не дивно, але майбутня доля України як держави світового співтовариства буде, в першу чергу, залежати від США, Китаю, Росії, Франції, Німеччини.

Виступаючи 10 червня 1963 р. в Американському університеті Дж. Кеннеді підкреслив: «Зовсім не потрібно, щоб сусіди любили один одного, необхідно тільки, щоб вони були взаємно терплячими» [20, с. 278]. Хіба це не підходить до сучасних українсько-російських зносин? Знову в пригоді стає «стиль управління» президента США, представники класу якого (найбагатші люди – С. П.), за звичаєм «віддавали перевагу знаходитися в тіні» [21, с. 159].

Дійсно, всі люди, тим більше ті, які піднялися на верхівку своїх національних суспільств, безумовно, – різні; їм притаманні інколи абсолютно протилежні риси, але єднає їх одне – вони... люди. В їх числі – міністри, прем'єри, канцлери, професори, вчителі, лікарі, менеджери, робітники, селяни, президенти...

незалежно від їх національності, походження, країни. Поважаючи всі держави світу, погодимося, що незаперечним фактом є наявність провідних акторів, наддержав, серед яких домінуючу роль відіграють Сполучені Штати Америки. Тепер я розумію свого Друга і Вчителя професора Бориса Михайловича Гончара, який серед сузір'я небосхилу світової історії, надавав перевагу дослідженню саме історії США. Ми ще рел'єфніше, реалістичніше, розумово-фізично усвідомили та відчули це лише тоді, коли, на жаль, його не стало.

Література

1. Асиметрія міжнародних відносин / Під ред. Г. М. Перепелиці, О. М. Субтельного. – К.: Видавничий дім «Стилос», 2005. – 555 с.
2. The Hutchinson Pocket Encyclopedia. – Oxford: Helicon Publishing Ltd, 1995. – 665 p.
3. Современные Соединенные Штаты Америки: Энциклоп. справочник. – М.: Политиздат, 1988. – 542 с.
4. Гончар Б. М. Всесвітня історія: Навчальний посібник / Б. М. Гончар, М. Ю. Козицький, В. М. Мордвінцев, А. Г. Слюсаренко. – 3-тє вид., випр. і доп. – К.: Знання, 2007. – 694 с.
5. Henretta Y. A. America. A Concise History / Y. A. Henretta, D. Brody, L. Dumenil. – Boston, New York: Bedford / St. Martin's, 1999. – 920 p.
6. Історія Сполучених Штатів. Нарис / Гол. редактор Говард Сикотта – Київ: Інформаційне агентство Сполучених Штатів, 1993. – 406 с.
7. Яковлев Н. Н. Преступившие грань / Н. Н. Яковлев. – М.: Изд-во «Международные отношения», 1970. – 352 с.
8. Каррі Д. П. Конституція Сполучених Штатів Америки: посібник / Д. П. Каррі. – Пер. з англ. О. М. Мокровольського. – К.: Веселка, 1993. – 192 с.
9. Громыко А. А., Кокошин А. А. Братья Кеннеди / А. А. Громыко, А. А. Кокошин. – М.: Мысль, 1985. – 480 с.
10. Громыко А. А. 1036 дней президента Кеннеди / А. А. Громыко. – М.: Политиздат, 1971. – 279 с.
11. Пронь С. В. Історія Японії (від реставрації Мейдзі до сучасності: 1868–2009 рр.): Навчальний посібник / С. В. Пронь. – Миколаїв: Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2010. – 560 с.
12. Иванов М. И. Япония в годы войны (записки очевидца) / М. И. Иванов. – М.: Главн. редакция вост. лит-ры изд-ва «Наука», 1978. – 253 с.
13. Яковлев Н. Н. Преступившие грань / Н. Н. Яковлев. – М.: Изд-во «Международные отношения», 1970. – 352 с.
14. Так само.
15. Пронь С. В. Китай: зовнішня політика і дипломатія у другій половині ХХ століття: монографія / С. В. Пронь. – Миколаїв: Іліон, 2012. – 148 с.
16. Виноградов А. В. Власть, бизнес и коррупция в Китае // Проблемы Дальнего Востока. – 2014. – Январь-февраль. – № 1. – С. 89-96.
17. Громыко А. А., Кокошин А. А. Братья Кеннеди / А. А. Громыко, А. А. Кокошин. – М.: Мысль, 1985. – 480 с.
18. Протопопов А. С. История международных отношений и внешней политики России (1648–2000) / А. С. Протопопов, В. М. Козьменко, Н. С. Елманова. – М.: Аспект Пресс, 2001. – 344 с.
19. Фролов Алексей. Испытание Украиной // Международная жизнь. – № 9. – 2015. – Сентябрь. – С. 157-163.
20. Усачев И. Г. Джон Фостер Даллес: политический миф и реальность. / И. Г. Усачев. – М.: Мысль, 1990 – 302 с.
21. Жуков Ю. А. СССР – США: дорога длиною в семьдесят лет, или Рассказ о том, как развивались советско-американские отношения. – М.: Политиздат, 1988. – 319 с.

Надішла до редколегії 14.07.2016

Sergey Pron', Doctor of History, Professor, Nikolaev, National University of Culture and Art.
**JOHN F. KENNEDY PRESIDENT MANAGEMENT STYLE, PREFERABLY LESSONS
FOR MODERN UKRAINE**

***Abstract.** The article analyzes the "management style", personnel, educational and diplomatic policy of US President John F. Kennedy. The author draws parallels and talks about the need for positive American experience in tmodern Ukraine, and, in fact, rises a question of chance and opportunities for Ukrainian authorities.*

The author in his publication notes that the new European integration frontiers of modern Ukraine, domestic and foreign tactics and strategy of the Ukrainian establishment, methods of overcoming the crisis of 2014 - 2016 years by the credits from the World Bank, the International Monetary Fund, the American, British, Canadian, German, Japanese, Chinese loans and other donor countries; tries and attempts for large-scale reform processes and effects of lustration and selective fight against corruption largely determine the relevance and novelty of the issues raised. The article is to examine the American experience of the sociology of management of President John F. Kennedy administration, in order to take it into service and, if possible, apply it in transformation processes in Ukraine, for its European future prospects and future destiny as a full and respected actor of the international community.

In its conclusions the author stresses, respecting all states of the world, the fact of the presence of the leading actors, superpowers, including the dominant role played by the United States. So borrowing experience of this state allows politicians to reform and Ukrainian society more subjectively. It is important to study American history also because of the development of mutually beneficial relations with Ukraine, despite the fact that the US is now providing vital support for Ukraine not only in carrying out internal reforms, but also in the fight against foreign aggression.

Keywords: USA, Ukraine, Kennedy, style management, experience, reform.